

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

เนื่องจากกรุงเทพมหานครมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้าน ภายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร โดยเฉพาะการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานครนั้น มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา พื้นที่รอบ เขตนครหลวงซึ่ง เดิมยังคงมีลักษณะ เป็นสภาพชนบทและ ประชากรมีอาชีพหลักเป็นภาค เกษตรกรรมอยู่นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอันเนื่องมา จากการเพิ่มขึ้นของประชากร และการพัฒนาของกรุงเทพมหานครเองจากภาคเกษตรกรรมไป สู่ภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้าต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงทางด้านคมนาคม ขนส่ง สิ่งเหล่านี้ ทำให้ที่ดินซึ่งเหมาะสมสำหรับเกษตรกรรมถูกเปลี่ยนแปลงการใช้มาเป็น ที่อยู่อาศัย และพาณิชยกรรม อุตสาหกรรมต่าง ๆ มากขึ้น การใช้ที่ดินอย่างปราศจากการวางแผน โดยเฉพาะพื้นที่รอบ เขตนครหลวงอันนับเป็นเขตต่อชนบท (Rural - urban fringe) นั้น ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างการใช้ที่ดินของเมือง และชนบท ตลอดจนปัญหา ทางนิเวศวิทยาของนครหลวง นอกจากนี้พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตรอันรวมถึงพื้นที่ ที่เป็นสวนผัก และผลไม้ต่าง ๆ ด้วยนั้น มีขอบเขตจำกัด พื้นที่ดังกล่าวได้ถูกความเป็นเมือง (Urbanization) เปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินอย่างรวดเร็ว และได้ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ทั้งผู้บริหารงาน และผู้อยู่อาศัยอันเนื่องมาจากการขัดแย้งกันใ นการใช้ที่ดินระหว่างความเป็นเมือง (Urban land use) และพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้เป็น ที่น่าวิตกว่าอีกไม่นานพื้นที่สีเขียวเหล่านี้คงจะหายไปจากกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ทางกรุงเทพ มหานครจึงได้พยายามหาทางป้องกันการเปลี่ยนแปลงนี้โดยการออกข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร ในปี พ.ศ. 2525 เพื่อรักษาพื้นที่สีเขียวดังกล่าว โดยกำหนดบริเวณห้ามก่อสร้าง ดัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนการใช้อาคารบางชนิดหรือบางประเภทในท้องที่เขตมินบุรี แขวงคลองสิบ

แขวงคู่มือเหนือ เขตหนองจอก และแขวงคลองสามประเวศ แขวงลำปลาทิว แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง

นอกจากนี้ ผังเค้าโครงการกรุงเทพมหานครและปริมณฑลยังได้แบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็น 2 ส่วน คือ พื้นที่ชั้นในซึ่งเป็นบริเวณตัวเมืองกรุงเทพมหานคร และพื้นที่ชั้นนอกซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมชานเมืองโดยรอบ 11 เขต คือ เขตมีนบุรี ลาดกระบัง หนองจอก ภาษีเจริญ ราษฎร์บูรณะ หนองแขม บางขุนเทียน ดลิ่งชัน และบริเวณบางส่วนในเขตบางเขน บางกะปิ และพระโขนง ซึ่งเขตเหล่านี้จะเป็นเขตที่มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์และยังไม่มีมีการขยายเมืองไปถึง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครที่สำคัญคือ การคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม การที่จะแก้ปัญหานี้ควรที่จะได้มีการศึกษาถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงพื้นที่รวมทั้งสาเหตุต่าง ๆ และปัญหาที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้ดำเนินการแก้ไขอย่างถูกต้องและเหมาะสม

ด้วยความเป็นมาของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าสนใจที่จะศึกษาถึงชานเมืองชั้นนอกของกรุงเทพมหานครโดยใช้เขตบางขุนเทียนเป็นกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงลักษณะการใช้พื้นที่เกษตรกรรมเขตบางขุนเทียน ทั้งในปัจจุบันและอดีตที่ผ่านมา
2. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียนในฐานะ เป็นตัวแทนของชานเมืองชั้นนอก หรือเขตต่อชนบทของกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เกษตรกรรมและปัญหาที่เกิดขึ้น
4. เพื่อศึกษาถึงแนวโน้มและคาดคะเนการใช้ที่ดินเกษตรกรรมในเขตบางขุนเทียน ในกรณีที่ไม่มีการวางแผนกำหนดการใช้ที่ดิน

5. เพื่อกระตุ้นให้มีการตระหนักถึงปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาของเกษตรกรในเขตชานเมืองชั้นนอก

6. เพื่อรวบรวมข้อมูลและหลักฐานจากการวิจัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยราชการที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องในการใช้เป็นมูลฐานเพื่อควบคุมความเจริญเติบโต และวางแผนการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองนครหลวง

7. เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่เกษตรกรรมในเขตชานเมืองชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร

พื้นที่ที่ศึกษา

บริเวณที่ศึกษาคือ เขตบางขุนเทียนซึ่งเป็นพื้นที่รอบเขตนครหลวงทางด้านตะวันตกของกรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ซึ่งมีลักษณะเป็นเขตต่อชนบทชัดเจนทั้งทางกายภาพ และสังคม และได้รับการระบุจากหน่วยราชการ ได้แก่ กองผังเมือง กรุงเทพมหานครให้เป็นเขตชั้นนอก

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. ข้อมูลเบื้องต้นมีอยู่ไม่ครบทุกด้าน โดยเฉพาะข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจ
2. ขาดข้อมูลรายละเอียดในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน โดยเฉพาะข้อมูลในอดีตมักไม่มีการจดบันทึกเอาไว้ ทำให้ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลปัจจุบันเพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
3. ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่มาจากแหล่งทุติยภูมิ (Secondary Data) อันได้แก่ หน่วยราชการต่าง ๆ มักจะไม่ตรงกัน แม้จะเป็นข้อมูลประเภทเดียวกัน และข้อมูลดังกล่าวไม่สามารถทำการตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องได้ จึงต้องใช้ข้อมูลในลักษณะเดิมเปรียบเทียบในชุดเดียวกัน หรือทำการปรับตัวเลขเท่าที่จำเป็น

วิธีการศึกษา

1. ใช้วิธีวิจัยโดยการเก็บรวบรวมสถิติ ข้อมูล และแผนที่จากหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการค้นคว้าจากเอกสารที่มีสาระเกี่ยวข้องกับ เรื่องที่ทำการศึกษา ทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากภาคสนาม (Field research) เพิ่มเติมด้วย

2. วิเคราะห์จากแผนที่ ภาพถ่ายทางอากาศ และข้อมูลอื่น ๆ

3. รวบรวมและจัดระเบียบข้อมูล หรือแปลงข้อมูลให้อยู่ในลักษณะที่สะดวกต่อการวิเคราะห์ เช่น ตาราง แผนภูมิ แผนที่ เป็นต้น

4. นำเสนอผลการศึกษารวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะในรูปของการบรรยาย ประกอบตาราง แผนภูมิ แผนที่ และรูปภาพ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงลักษณะการใช้ที่ดินปัจจุบันในเขตบางขุนเทียน
2. ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่เกษตรกรรมจากอดีตถึงปัจจุบัน
3. ได้ทราบถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
4. ได้ทราบถึงลักษณะของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการใช้ที่ดินในเขตบางขุนเทียน
5. อาจใช้เป็นมูลฐานในการพิจารณาการวางแผนการใช้ที่ดินในเขตชานเมือง

นครหลวง

6. ใช้ประกอบแนวทางในการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชานเมือง เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และ สังคม ของพื้นที่รอบเขตนครหลวง